

Telegraful Român.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid., Sibiiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției »Telegrafului Român«, str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Principiul naționalităților.

I.

Unul din mijloacele prin cari quadrupla-înțelegere caută să dea războiului acea popularitate, necesară pentru a ridica elanul populației proprii și pentru a câștiga simpatii în afară, constă în a susține, că luptă pentru liberarea națiunilor. După ce au încercat în toate chipurile să convingă lumea, că războiul a fost provocat de puterile centrale, adevărații provocatori aveau absolută nevoie de o nouă reclamă eficientă. E natural, că focarul unei astfel de propagande a fost în Franța.

O țară, care a trăit 44 de ani sub obsesiunea «revanșei», prezintă terenul cel mai bun pentru răspândirea unor astfel de teorii. Și cum Francezii se credeau stăpâni de drept a unor provincii germane, ce au fost de fapt sub dominațiunea lor numai două veacuri, tot astfel credeau, că vor putea convinge omenirea și de temeinicia aspirațiilor «naționale» ale lor și ale aliaților lor. În adevăr, sunt prea puțini în Franța, cari să nu recunoască legitimitatea «revanșei», și mai puțini încă, cari să combată sistemul de propagare în școli și armată. Sistemul acesta a fost generalizat cu ocazia războiului actual, și ceeace Alsacia și Lorena reprezintă pentru Franța, a fost găsit pentru fiecare din puterile aliate, și cu deosebire pentru acele țări neutrale, pe cari sperau să le atragă în alianță. Cum nu există nici o țară, la care fronturile politice să fie identice cu cele naționale, de sigur că n'a fost greu să se deștepte la diferitele popoare năzuințele de întregiri de neam. Singura dificultate a fost aceea de a expune lucrurile în așa fel, încât să nu se nască aspirațiuni contrare, adecă în dauna puterilor quadruplei-înțelegeri.

Trebue să convenim, că dacă victoria nu le-a surâs pe câmpurile de luptă, în diplomatie au raportat mari succese. Nu vreau să spun prin aceasta, că de pildă alianța Italiei s'a câștigat numai prin propaganda aceasta, mai mult ideală. A fost nevoie de promisiuni concrete și nu prea mici pentru a obține, ca Italia să refuze concesiunile făcute de Austro-Ungaria și garantate de Germania, concesiuni, prin cari tendințele naționale ale Italianilor erau pe deplin satisfăcute. Totuși, discursurile înflăcărâte ținute de parlamentari și foști miniștri francezi și belgieni, în toate unghiurile Italiei, activitatea exaltatului Gabriele d'Annunzio, întreaga campanie incendiară, dusă prin presă și publicațiuni, a rărit din ce în ce mai mult rândurile opoziției moderate și ale socialiștilor pașnici, astfel, că în ședința de războiu a parlamentului Salandra a avut o majoritate zdrobitoare și Regele malfide a ridicat armele în contra acestora, cari timp de 30 de ani au fost binefăcătorii lui și ai țării sale. Oare

i s'a promis Italiei, pentru participarea la războiu, ceva din Nissa și Savoia, departamente pur italiene, ținuturi bogate și cu o populațiune de 1 milion de locuitori aproape desnaționalizați? Răspundem categoric: Nu. Italia a fost cumpărată cu bani străini și fosta tripla-înțelegere nu cedează un petec de pământ din al ei, fie el chiar o veche provincie italiană, răpită abia de 55 de ani. În schimb i se oferă coasta dalmatină, locuită de Slavi, care de altfel se sustrage din ceeace se promisese Sârbilor, dar care nu mai trebuie să li se dea, de oarece nu se mai poate aștepta nici un ajutor din partea lor. Sârbia va primi doar ca recompensă pentru sleirea ei completă Banatul din trupul Austro-Ungariei și populat în mare majoritate cu Români. Dar se vede, că Sârbia nu mai are prea mare încredere în promisiunile puternicilor ei aliați și preferă să și realizeze — pe proprie răspundere — aspirațiunile «naționale» în Albania, stat absolut național, garantat de marile puteri europene. De altă parte Italia va mai fi răsplătită și în colonii și populațiunile de acolo vor fi subjugate și înăbușite în sânge, după exemplul Libiei și Tripolitaniiei.

Absurditatea invocării principiului naționalităților din partea quadruplei-înțelegeri reese cu deosebită claritate, dacă examinăm din punctul de vedere al popoarelor sub dominațiune străină situația Rusiei și a Angliei. Aceste două țări, făcând parte din grupa, care trâmbează cu atâta zgomet principiul naționalităților, ar trebui să fie cele dintâi, cari să prezinte o perfectă omogenitate națională. Lucrurile nu stau însă așa, ci cum le vom expune în articolul următor.

Refugiații. Ziarul «Drapelul» din Lugoj se ocupă în numărul ultim cu refugiații noștri și le spune, că nu mai au nici un drept să vorbească în numele nostru, celor remași acasă, și nici să ne ocărăască pentru atitudinea noastră, care, dacă ar fi ei aici, ar fi și a lor, fiind ea atitudinea adoptată de întreg poporul nostru. Iar dacă se cred mai deosebiți în conducerea poporului, poftescă și vină acasă!..

Rușii doresc pacea. Un ziar de frunte din Copenhaga, bine informat cu privire la dispoziția sufletască a populațiunei din Rusia, scrie, că cercurile politice rusești doresc legarea grabnică a păcii cu puterile centrale, fără considerare la angajamentul luat din partea guvernului, că va lega pacea numai cu celelalte puteri aliate împreună. Istoria arată, că Rusia a luat în mai multe rânduri astfel de angajamente asupra sa, dar s'a lăpădat de ele totdeauna în situațiuni desperate, cum e și cea de acum. Cu atât mai vârtos are acumă motiv Rusia se facă lucrul acesta, când vede, că aliații nu-i dau nici un ajutor eficient, ci toate grozăviile războiului le poartă Rusia. Și în Rusia legarea păcii e cu mult mai ușoară decât în statele dela apus, pentru că nu depinde dela mulți factori, ci numai dela unul, dela țara, pe care încă îl va fi cuprins groaza de pierderile mari și de jertfele enorme, cerute dela populațiunea rusească. Acesta ar fi mersul de gândire al cercurilor politice rusești — oficiale.

Propunerea părintelui econom C. Nazarie.

Reflexiuni la răspunsul părintelui Ioan Popa.

De Dr. Ioan Stanciu, par. ort. român.

(Urmare.)

Am mai susținut în articolul meu, că cântarea, respective textul ei, nu se poate ceti, deoarece numai cântarea e în stare să înalte sufletele, și tocmai de aceea a fost introdusă în biserică. În cele din urmă între multe alte motive m'am basat și pe zisa părintelui Popa: «de multeori cetănia e atât de grăbită, și neavând textul bisericeii noastre o stilizare pe înțeles, nici interpuncție corectă, dacă vei întreba pe însuși cetățul, cam cu greu ar putea spune ce a cetit» (T. R. 31—32). Cum se poate împăca acum această corectă constatare cu ceea ce tot în același articol cere părintele Popa: »Hvalitele (laudele) ar trebui pretutindeni cetite, troparele, icoasele, condacele și stihirile de asemeni»? Ear după o argumentație nu tocmai norocoasă ne spune: «Nu s'ar găsi deci piedecă, ca să nu se poată introduce schimbarea amintită pretutindenea». Și cum vine acum părintele Popa în «Răspuns» (T. R. 64) și zice: «Asupra cântărilor n'am stăruit cu nici un cuvânt, nu m'am exprimat, ci după cum am spus, am rămas numai în jurul predicii»? Doar însuși părintele Popa ne spune, că sprijinește fără rezervă propunerea păr. econ. Nazarie (T. R. nr. 64). Intreb: Se poate discuta în modul acesta?

Dar să vedem cum stăm cu cântăreții, cari «nu mai au putere să cânte, ci scot sforțări mai mult de milă, decât de înălțare sufletească», de sine înțeles, în decursul liturgiei, dacă aceasta e împreună cu utrenia. Apoi nu e tocmai așa. La noi și în toate bisericile pe unde am umblat eu — chiar și în Săliște, — la utrenie cântă 2-3 cantori sau cântăreți, uneori și mai mulți. Se naște o adevărată emulație între ei și îți este mai mare dragul să-i asculți. La liturgie numărul lor se înmulțește cu învățătorul sau învățătorii și cu alți 3-4 fruntași cântăreți, cari adeseori nici nu-i mai lasă pe cei cari au cântat la utrenie să mai cânte și la liturgie. Apoi ce să mai spun și de acele comune, unde este cor de adulți, sau de copii de școală, sau cântă în cor tot poporul din biserică? Cred că și în Săliște e așa, și dacă nu ar fi așa acolo, unde sunt 8-9 învățători harnici și aproape toți cântăreți de frunte, mai apoi o seamă de intelectuali iubitori de biserică și cântările ei, — ar fi foarte trist. Nu pot admite deci părerea, că cântăreții nu ar mai avea putere să cânte, ci scot sforțări mai mult de milă, decât de înălțare sufletească.

Așa dară cred, că am drept să afirm tocmai contrarul: *fiindcă credincioșii noștri nu prea vin la utrenie, ci numai la liturgie, și fiindcă nu e*

adevărat, că cântăreții nu mai au putere să cânte: utrenia trebuie susținută și pe mai departe lângă liturgie, ear textul cântărilor trebuie cântat, și nu cetit.

Să ne ocupăm puțin și cu argumentul de sub 1, în care se zice: *în scop ca preotul în vederea predicii să fie mai cruțat, utrenia să se pună la vecernie, ear hvalitele etc. etc. să se cetească.* Această teză o susține părintele Popa în Tel. Rom. nr. 31—32, unde pe lângă anumite motivări nu tocmai norocoase mai spune: «Preotul în tot cazul ar fi mai cruțat. Mai pe sus de toate însă i s'ar înlesni munca atât trupește, cât și sufletește», ear în alt loc: «o astfel de schimbare și înnoire n'ar fi deci decât spre o cruțare a preotului în vederea predicii». Eu între multe altele am zis la acestea, că acel preot, care nu predică cu dragoste acum, sub falsul motiv, că serviciul divin ar fi prea lung, nu va predica nici când scurtăm, sau omitem total serviciul. Și acum să vededți ce-mi răspunde părintele Popa: «din parte-mi nici n'am stăruit atât pentru preoți, cât pentru credincioși» (T. R. nr. 65). Intreb încă odată, se poate discuta în modul acesta?

Dar motivarea cu ușurarea credincioșilor încă e foarte slabă. Adecă susținem cu toată tăria, — și cu drept cuvânt, — că la utrenie nu prea vin credincioșii, decât o parte disparentă de bătrâni și neputincioși, ear grosul, mulțimea credincioșilor noștri, vin numai la liturgie și în decursul ei, și totuși să susținem, că e prea obositor pentru ei, câtă vreme părintele Popa zice (T. R. 31-32): «liturgia cea mai solemnă, dimpreună cu predica, nu poate dura mai mult decât o oră și jumătate». E mult și obositor pentru credincioșii noștri să stea 1½ oră la serviciul divin? Am participat la serviciul divin al jidanilor, al luteranilor, al reformatilor, și foarte mult la al romano-catolicilor. La toate acestea confesiuni serviciul divin durează mai mult ca o oră și jumătate. Unde mai socotim și împrejurarea, că în special la cei din urmă, credincioșii nu cântă ca ai noștri, nu înțeleg textul serviciului, cu alte cuvinte, nu iau parte activă la serviciul divin, ci sunt numai simpli privitori ai unor mișcări și mimice de ei neînțelese, și cu toate acestea nimănui nu i-a venit în minte să ceară scurtarea serviciului divin, sub pretextul subred, că ar fi prea obositor!

Acel credincios al nostru, care își ascunde *indiferentismul religios* sub motivul lungimei serviciului divin de o oră și jumătate, chiar dacă am scurta liturgia și predica așa, ca să dureze numai o jumătate de oră, află alt motiv de-a nu participa la serviciu. Susțin în urmăre, că serviciul nostru divin pentru credincioși, — cari aproape în totalitate participă numai la liturgie, — nu e prea lung. Ear pe acei «credincioși», cari susțin contrarul, chiar dacă ștergem total serviciul divin și ne obligăm a-i cerceta

la casele lor pentru a le zice câte o rugăciune și a le spune o scurtă predică, nu-i vei afla acasă, ci ascunși după gard. Pentru unii ca acestia, — noroc că sunt foarte puțini, — să nu stricăm noi serviciul divin, nici biserica noastră strămoșească.

*

Până aici m'am ocupat cu chestiunea mai mult din punct de vedere practic și al realității. Acum, după ce părintele Popa se provoacă și la dogme, tipic și canoane, trebuie să vedem și din acest punct de vedere într-un cât ne este ertat, sau neiertat a pune utrenia la vecernie și a ceti textul cântărilor bisericești. Să mi se dea voie să citez aici un pasaj mai lung din ceea ce susține frăția sa, Popa. Eu am zis în reflexiunile mele: «în momentul, când pentru predică stricăm obiceiul și serviciul divin, am clădit pe năsip». Bine înțeles, nu am zis, că nu trebuie să predicăm, ci am vrut să susțin, că predica nu poate fi motiv serios pentru stricarea serviciului divin, precum nici acesta nu poate fi piedecă serioasă predicii. La ceea ce părintele Popa exclamă plin de uimire: «Pentru Dumnezeu, cum se poate susține o astfel de afirmațiune? E vorba doară de o chestie dogmatică, sau cel puțin canonică, care să schimbe credința ortodoxiei, sau vre-o rânduială canonică?» Nu! Atunci oare pentru ce ne-am mai preface, prezentând lucrurile cu atâta vâlvă de groază, când nu e vorba nici măcar de o simplă schimbare de formă tipiconală, ci numai de timp?

«Se susține oare aceasta formă în praxa bisericești, precum și altele, după cum le ordonează vechiul tipic? Săvârșim slujbele fiecare la ora prescrisă, după cum ne îndeamnă?..

«Oare atunci pentru ce nu ne-am vedea abaterile și pentru ce nu le-am orândui într-o formă generală și corespunzătoare vremii?» (T. R. nr. 65.)

Eată ce întrebări pune părintele Popa. Oare pentru ce nu stricăm noi tot ce e în biserică, dacă nu ne ținem de tipicul prescris în cărțile bisericești pentru mănăstiri? (T. R. 31—32). Dacă nu ne ținem de ora prescrisă în tipic, de ce ar trebui să ne ținem de praxa bisericești?.. Apoi ținem la aceasta praxă a bisericești, fiindcă usul e mai tare ca legea, dar mai pesus de toate, fiindcă acea praxă se bazează pe prescrisele tipiconale. «Utrenia se face într-o laudă lui Dumnezeu, care cu lumina zilei luminează, încălzește și învie toată făptura, pentru aceea la ivirea zorilor să cântă sveltina sau cântarea zorilor și să întonează laudele și doxologia. În timpurile mai vechi utrenia se făcea așa, că toate

rânduielile consunau cu cele ce se petreceau în natură, prin urmare cântarea zorilor, laudele, doxologia trebuiau să se facă tocmai cu răsăritul soarelui; însă cu timpul, precum s'a zis mai sus, toate rânduielile sau serviciile bisericești s'au grupat în trei despărțituri, pentru ca poporul fără întrerupere să poată participa la toate». (Liturgica Bis. ort. cath., de prof. univ. I. Stefanelli, pag. 91). Va să zică, utrenia nu se poate pune la sfîșitul soarelui, la vecernie, deoarece e așa în-tocmită, ca să se facă dimineața, și cu timpul s'a pus lângă liturgie pentru credincioși. Ear liturgia trebuie săvârșită la ora 3 din zi (ad. că după calculul de azi la ora 9 a. m.) «dar și mai iute și mai târziu, însă nu înainte de-a se lumina, nici după amiază» (Vezi Liturgierul). De sine înțeles, nu mai stăruiesc într-o dovedă, că textul cântărilor dela utrenie trebuie cântat și nu cetit, deoarece în toate cărțile bisericești să zice: se cântă pe cutare glas, condac, tropar etc. Va să zică, punerea utreniei la vecernie nu e schimbare «numai de timp», ci chiar și tipiconală și praxa bisericești se susține «după cum le ordonează vechiul tipic».

(Va urma.)

Nr. 627/1915.

Apel

cătră familiile membrilor «Asociațiunii»
căzuți pe câmpul de luptă.

Crâncenul războiului, ai cărui martori suntem, pretinde numeroase jertfe de vieți din sânul poporului nostru. Intre eroii căzuți pe câmpul de onoare în luptele pentru tron și patrie «Asociațiunea» noastră încă numără câți-va din membrii săi cei mai vrednici. Ca semn de pietate pentru acești viteji, cari și-au vărsat sângele în credința unui viitor mai bun al poporului nostru, și pentru păstrarea numelui și chipului lor pentru viitorime, comitetul central al însoțirii noastre culturale, în ședința sa din 10 I. c., a hotărât, să întocmească un album al eroilor din anii 1914/15, căzuți în lupta pentru tron și patrie, și foști membri ai «Asociațiunii», care album să se păstreze într-un loc de cinste în Muzeul «Asociațiunii».

Spre scopul pregătirii acestui album, rugăm pe stimatele familii ale membrilor «Asociațiunii» de orice categorie (onorari, fondatori, pe viață, ordinari, ajutători sau membri ai Secțiunilor literare-științifice), căzuți pe câmpul de luptă sau decedați în spitale sau acasă, ca ostași, în urma războiului actual, să binevoiască a trimite la adresa biroului «Asociațiunii» (Sibiu, str. Șaguna, 6) câte o fotografie (dacă se poate, format cabinet) a scumpulor lor

decedați, însemnând pe dosul ei, în mod legibil, numele decedatului, ocupațiunea lui și localitatea, în care trăia înainte de războiu, calitatea sa de membru al «Asociațiunii», anul nașterii, data morții, rangul său ca militar, trupa, la care a servit, distincțiile sale militare, și, dacă se știe, locul, în care a căzut sau a fost rănit cel decedat.

Fotografiile pot fi însoțite și de date biografice mai amănunțite, care se vor păstra în arhiva «Asociațiunii» și la timpul său se vor da publicității.

Avem nădejdea, că rugarea noastră va fi ascultată și astfel se va putea întocmi acest album, de interes atât familiar, cât și obștesc.

Sibiu, 9/22 Iulie 1915.

Pentru comitetul central al «Asociațiunii» pentru literatura română și cultura poporului român:

Andrieu Bârseanu,
prezident.

Războiul.

În Polonia rusască Rușii au încercat earăși, cu puteri numeroase, se împedeze înaintarea trupelor aliate, dar fără succes. Au apărut cu multă înverșunare linia fierată, care duce dela Cholm peste Lublin la Ivangorod, dar frontul lor a fost spart pe mai multe locuri și trupele rusești au trebuit să se retragă. Intre Bystrzycze și Vistula a fost luptă grea, terminată cu retragerea Rușilor. Trupele noastre, comandate de Arhiducele Iosif Ferdinand, li-au ocupat pozițiile avute. Aici au fost făcuți prizonieri 30 de ofițeri și 6000 soldați din armata rusască. Pe celelalte locuri trupele aliate încă se află în continuă înaintare. Varșovia, Ivangorodul, Lublinul și Kowno sunt serios amenințate și după mărturisirea unui ziar rusesc și Petrogradul.

În Galiția situația e favorabilă trupelor noastre. La granițele Bucovinei, Rușii primind ajutoare înseminate au încercat se scoată trupele noastre din pozițiile în cari se aflau, dar fără succes. La granițele basarabene în patru nopți consecutive au atacat trupele noastre, dar au fost respinși. Ceice au înaintat spre trupele noastre, nimicind sirmele de apărare, au ajuns în captivitate la noi.

Italianii atacă mereu cu trupe primenite. Marți a fost un atac general. Seara dușmanul a ocupat muntele San Michele, care însă Mercuri dimineața a fost recucerit de trupele noastre. Pe celelalte locuri asalturile desperate italiene au fost toate respinse. Ofensiva italiană a ramas deci

și de astădată fără rezultat. Perderile Italianilor sunt mari.

În Caucaz Turcii au avut succese frumoase, au îndreptat o ofensivă succasă asupra Rușilor. La frontul dela apus și la Dardanele situația e neschimbată.

Dela școala comercială din Brașov.

Aviz pentru anul viitor.

Anul școlar 1915—1916 se va începe la 1-a Septemvrie v. 1915. Inscrierile se fac de direcțiune în zilele de 1, 2 și 3 Septemvrie v. 1915.

Pentru a se împiedeca o aglomerare prea mare de elevi în clasa I-a comercială și a se putea face o selecțiune mai bună a lor, conferența a adus următoarea hotărâre:

1. Prenotările pentru înscriere în clasa I. comercială să se facă în fiecare an prin cerere în scris până în 15 August s. v. la direcțiune.

2. Lista celor prenotati să se pertrac-leze în conferența de începere a anului școlar, în care se va decide eventuala primire sau respingere.

3. Sub nici o împrejurare să nu se primească în clasa I. comercială un număr mai mare de elevi, decât cel admis de regulament, adică 40 de elevi.

4. Cei neanunțați până la termenul fixat în punctul prim. precum și cei ce nu vor prezenta la anunțare atestatele cuvenite, pot fi primiți la școală numai în cazuri de tot excepționale.

În clasa primă pot fi primiți numai acei elevi, cari au absolvit cu succes și pot produce atestat de trecere din clasa IV gimnazială, reală sau civilă, dela o școală publică. La înscrierea tuturor se cere atestat școlar și act de botez

Examenele supletorii și de emendare se vor ține în 1, 2 și 3 Septemvrie v. 1915. Cei ce vor întârzia atât dela acest examen, cât și dela înscriere, pot fi admiși numai dacă vor dovedi cu certificate demne de credință că zăz. întârzierii. Examenele de privațiști se vor ține în 7 Septemvrie v. 1915. Aceștia au însă a se prezenta în persoană la direcțiune cel mult până în 1 Septemvrie v. 1915.

Examenul de corigență de maturitate se va ține în zilele de 7 și 8 Septemvrie v. 1915 la 7 ore dim. Examenul oral de maturitate de emendare se va ține în 12 Septemvrie v. 1915 la 8 ore dimineața.

A) Didactru și taxe școlare.

§ 1. Fiecare elev primit la școala comercială superioară gr. or. română plătește la înscriere o taxă de înscriere de 10 cor.

§ 2 Didactrul anual pentru fiecare clasă e de câte 60 cor. de elev,

§ 3. Fiecare elev plătește pentru fondul de pensiuie al profesoriilor anual câte 10 cor.

§ 4. Pentru amortizarea edificiului școlar se plătește anual câte 26 cor. taxă edilă din partea fiecărui elev.

§ 5. Elevii de confesiuni străine decât cea greco-orientală și greco-catolică română, precum și cei din țări străine, plătesc taxele înșirate mai sus duble.

§ 6. La înscriere fiecare elev e dator a mai plăti următoarele taxe și competențe în sumă întregă:

Iar copiii plâng și 'ntreabă,
Unde-i tata, mamă dragă?
Că multă vreme a trecut
De când nu l-am mai văzut.

Și maică am auzit
Că Rusii l-a schilăvit,
L-a puscat într'un picior,
Noi maică-l plângem cu dor.

Cu dor mare, cu durere,
Că avut-a zile rele,
La Dumnezeu ne-om ruga
Craii doar s'or împacă.

(Ioan Novac.)

Scene înduioștoare mi s'a dat să văd în mai multe rânduri, cum ei au învățat să se roage cu atâta evlavie, credință și nevinovăție, cu cari omul mare înzadar va încerca, cum după rostirea rugăciunilor cunoscute, cu multă tărie, dela toată inima, mai cer: «ca Dumnezeu să țină pe tata, să nu-l omoare «oamenii cei răi», «să-l păzască de toate primejdiiile». «Doamne, dă să se facă pace, ca să vină tata earăș la noi acasă, că ni-i tare dor de el»... Și cu mirare auzi copilași nevârstnici, înțonând cu glasul lor nevinovat, mișcător cântece de războiu:

Împărate... împărate,
Pune pace nu te bate
Că n'ai cătane-nvățate —
Că cătanele-nvățate
Sunt prin șanțuri așezate,
Iar răgute tinerele,
Nu știu da cu tunuri grele.

(Va urma.)

FOIȘOARĂ.

Un capitol din Monografia Săliștei.

(1 Aug. 1914 — 1 Iulie 1915.)

(Urmare).

După mobilizare.

Deodată cu cei plecați războiul mobilizează și inimile celor rămași acasă. Țara în vreme de pericol își cere și așteaptă tributul nu numai dela cei plecați pe câmpul de luptă, ci dela toți cetățenii săi. Societatea femeilor române din localitate e mai chemată și mai potrivită de-a îngriji de cei rămași acasă fără de sprijin și ajutor, precum la vremea sa și de alimentarea răniților. Comitetul se întrunește. În nădejdea, că sub scutul acestei societăți se pot îndeplini și alte cerințe, pe lângă membrii consiliului sfătuitor convoacă la ședință și alți fruntași ai comunei.

Se iau hotărâri de seamă în această ședință: Cu inițiativa și îngrijirea acestei societăți să se întreprindă o colecție benevolă, din care, până să sosească ajutorul din partea statului, să se distribuie în margini trebuincioase celor săraci și lipsiți. Având societatea în programul său de muncă înființarea unei școli de bucătărie casnică, aceasta se află de potrivit a se înființa în zilele de grea încercare ale războiului și a-și lua începutul cu sosirea ce-

lor dintâi răniți. În persoana d-șoarei Natalia Drăgits, comiteul găsește și alege o pricepută și isteată conducătoare a școlii de bucătărie populară. Dânsa cu sprijinul material al «Căseii de Păstrare» din localitate, obținut tocmai cu un an înainte, e absolventă a unui curs de școală mai înaltă de bucătărie și industrie din Gratz. Spre a premerge cu îndemn și pilduire creștinească și pentru altele, în mod gratuit primește conducerea. Cursurile se statoresc cu durată de 4 luni. Ca eleve să se primească 6—8 fete. Scopul: Deprinderea cu îndelungătatea atât de trebuincioasă și folositoare a pregătirii bucatare; dobândirea cunoștințelor îndrumătoare într-ale bucătăriei, a fi mână de ajutor alimentării răniților.

Un curs de câteva săptămâni, în care să se predea sfaturile și povețele trebuincioase în cele medicale de-asemeni se află de potrivit. Se deschide și se anunță ca ascultătoare mai multe membre ale societății. Cunoștințele de lipsă și de bandajare, într'un sir de mai multe prelegeri, le dă bătrânul vecinic tinăr, neobositul veteran, medicul Dr. Nicolae Calefariu. D-Sa, cu râvnă și căldură apostolească «de-a se face tuturor toate», de care îndemn curat a fost condus întotdeauna, și care s'a prefăcut într'un puternic obicei creștinesc, stăruie și de astădată, cu toată puterea și dragostea în folosul celor îndurerați și isto-viți de puteri.

Săliștea, ca comună mare, e socotită

în rândul celor îndatorate de-a îngheba la caz de trebuință și un spital pe seama răniților. Comitetul comunal din orândueii mai înalte administrative, se ocupă cu întocmirea paturilor de lipsă. E destul însă un simplu anunț, ca femeile din Săliște să grăbească fiecare cu partea sa de contribuțiune. Se anunță și adună în scurt timp, dupăcum se va vedea mai jos, albiturile dimpreună cu paturile trebuincioase pentru 85 de persoane. S'a dat ce a fost mai bun. Unul era mai frumos și mai curat ca celalalt. Parte mare din ele aveau îmbrăcăminte toată nouă. Și nu numai că aduc daniile. Intovărite mai multe, cu multă compătimitoare față de bolnavii și răniții pentru cari se găteau, le aleg, așează și ticluiesc cu multă potriveală. Era destul o simplă privire, ca să rămâi pe clipe sguduit și mișcat, ca gânduri peste gânduri să frământă mintea, să tulbure inima...

Groaza războiului alungă pacea și liniștea până și din inimile sburdalnice ale copiilor. Și ei s'au schimbat. Sunt mai plânzni, mai smeriți și mai abătuți. Vioiciunea și seninătatea ce le era totdeauna tovarășe s'a șters de pe fețele lor. Suferințele și frământările din familie, vorbirea multă despre războiu și poverile lui, mai ales însă lipsa tatălui de atâta vreme, a ajuns să pătrundă și înimele cele mai fragede ale copilașilor de 4—5 ani. Și ei știu, că astăzi o lume întreagă se luptă în felul cel mai îngrozitor, și că tatăl său deasemeni e dus la bătaie, «să bată pe Ruși».

- a) 3 cor. pentru certificat școlar.
b) 1 cor. pentru biblioteca profesorală și școlară.
c) 1 cor. pentru anuarul școlii.
d) 2 cor. pentru societatea de lectură.
e) 9 cor. taxă de excursii și alte cheltuieli școlare.
f) 4 cor. pentru mijloace de învățământ și mobilier.
g) 3.50 cor. taxă pentru baie.
h) 50 bani pentru locul de patinat.
Total 122 cor. și taxa de înscriere 10 cor.

Dela plădirea taxelor din punct 6 nu poate fi scutit nici un elev sub nici un titlu.

§ 7. Toate taxele se plătesc la Eforia școlară, și direcțiunea are dreptul a primi și înscrie în școală numai pe acei elevi, cari aduc bilet de îndreptățire la înscriere dela Eforia școlară.

§ 8. Scutirea de taxe înscriate în paragrafi precedenți o face Eforia școlară.

B. Taxe de examene.

§ 11. Examenle de primire și examenle de clasă sunt libere de taxă.

§ 12. La examenle de clasă private, de care un singur obiect, se plătește o taxă de 6 cor. de fiecare obiect, care revine profesorului examinator din obiectul respectiv, plus taxa de cor. 14.30 pentru director și certificatul școlar.

§ 13. Privatistii plătesc pentru fiecare examen de clasă toate taxele înscriate în acești paragrafi, plus taxa de examen de cor. 80 și taxa de certificat de cor. 2.30.

§ 14. La examenle de diferență nu se plătește didactru, ci o taxă de examen de cor. 120 și cor. 2.30 pentru testimoniu de clasă.

§ 15. Absolvenții școlii au a plăti deodată cu înaintarea cererii pentru examenul de maturitate o taxă de examen de 20 cor., taxă de testimoniu de maturitate 6 cor., și taxă pentru caiete de maturitate 4 cor.

La examenle de maturitate din câte unul sau două obiecte, precum și la repetiția examenului întreg se plătește taxa de 20 cor. și caiete 4 cor.

§ 16. Nimeni nu poate fi scutit de achitarea taxelor înscriate în §§ 12, 13, 14, ci ele trebuie achitate complet deodată cu înaintarea cererii concesiunii de examen. La caz de respingere a cererii, taxele plătite se restituie petentului. Dacă însă petentul nu se supune la examen la termenul fixat din orice cauză, pierde taxele plătite.

§ 18. Elevii de confesiuni străine decât cea greco-orientală și greco-catolică română, precum și cei din țări străine, plătesc taxele de examen duble.

C. Taxe de certificate școlare.

§ 19. Libere de taxe sunt numai conduplicatele semestrale și certificatele școlare ordinari dela finea anului.

§ 20. Oricare alte certificate sunt supuse la taxe și anume:

- a) Certificat anual sau semestral de pe unul din cei 3 ani ultimi costă 2 cor. plus timbru 30 bani.
b) Certificat de frecvență, de moralitate etc. costă 1 cor. plus timbru 30 bani.
c) Extras de pe certificatul de maturitate costă 5 cor. plus timbru 1 cor.
d) Certificate speciale de altă natură costă 5 cor. plus timbru 1 cor.

§ 21. Dacă certificatul cerut e mai vechiu ca de pe cei trei ani din urmă, taxa se plătește îndoit.

§ 22. Toți ceilalți elevi, cari doresc să fie scutiți de didactru, vor înainta până cel mai târziu în 30 Septembrie v. pentru semestrul I, și până cel mai târziu în 28 Februarie v. pentru semestrul II, direct la Eforia școlară, petițiuni speciale înzestrate cu atestată de paupertate, respective în caz de avere cu extras dela cartea funduară și cu testimoniu sau conduita școlară. Petițiunile înaintate după aceste termene nu se vor lua în considerare. Acei școlari, cari n-au din studii cel puțin nota „Bine” și moralitate „bună”, nu vor fi scutiți de didactru.

§ 23. Scutiri se pot face absolut numai dela plădirea didactrului școlar. Celelalte taxe sunt obligatorii să le plătească toți școlarii fără deosebire și dela plădirea acestora nu poate fi nimeni dispensat sub nici o împrejurare.

§ 24. Didactrul și taxele școlare arătate se achită la cassa Eforiei școlare în chipul următor:

1. până la 5 Septembrie v. toate taxele laterale; fără plădirea cel puțin a acestor taxe nici un elev nu va fi înscriș;
2. jumătate din suma didactrului se va plăti până cel mai târziu la 31 Dec. v.;
3. a doua jumătate a didactrului se va plăti până cel mai târziu la 31 Martie v.
Acei școlari, cari nu vor achita didactrul până la termenele arătate, vor fi înde-

părtați din institut și despre această îndepărtare va fi înștiințat părintele, tutorul sau îngrijitorul respectivului elev. Restanțe sau amânări de plată nu se admit.

Fiecare elev e dator a avea la începutul anului școlar toate cărțile necesare nouă și în bună stare, deoarece legile școlare opresc traficul de cărți și revizite și folosirea de cărți vechi și necorespunzătoare. Cărțile vor purta viza institutului alături de cu numele elevului.

Chipiul și uniforma proprie a școlii comerciale, fiecare elev e dator a si-le procura la intrarea în școală, fiind obligatorii pentru toți elevii. Pentru orice informații mai detaliate părinții și tutorii școlarii or să se adreseze la direcțiune.

NOUTĂȚI.

Gubernatorul Galției. În locul demisionatului Dr. Koritovsk, Majestatea Sa, Monarhul, a numit guvernator al Galției pe generalul de infanterie Hermann Colard.

Universitatea din Cernăuți, care a stat închisă în cursul anului trecut, va fi redeschisă în Septembrie. În Viena s-au făcut toate pregătirile necesare din partea ministrului de culte și instrucțiune publică, pentru înscrierile să se poată face la timp.

Biserici și mănăstiri vechi. Toate mănăstirile și bisericile din România, cari sunt anterioare anului 1834, se declară prin decret regal monumente istorice în principiu, până la revizuirea și completarea inventarului general al monumentelor din țară.

Distincțiunile medicilor militari. Pentru devotamentul arătat la îngrijirea răniților și pentru purtarea vitejască în fața dușmanului au fost decorați până acum 1800 de membri din corpul medicilor armatei și marinei austro-ungare.

Trei zile din săptămână să se renunțe la carne. În scopul de a cruta contingența necesară de vite în țara noastră, ministrul de interne a trimis municipiilor o circulație, în care se cere ca publicul, afară de zilele de Marti și Vineri, să-și mai aleagă o zi fără carne în fiecare săptămână, și așa în trei zile din săptămână să renunțe la consumarea de carne. În modul acesta se va ajunge tot odată și la ieftinirea prețurilor atât de ure te.

Demoralizare. Călători sosiți din interiorul Rusiei povestesc, că armata rusească îndărătul frontului se demoralizează pe zi ce merge, și că socialiștii și nihilisții agitatează în toate straturile militare pentru a răspândi și mai repede această demoralizare.

Ilustratele în serviciul statului. Ministrul italian al postelor se ocupa cu planul, ca ilustratele să fie pe viitor fabricate numai din partea statului. Se pare că „sacral egoism” este costisitor grozav, dacă guvernul italian se simte îndemnat să-și ia refugiu în tipărirea de ilustrate, din care să-și acopere cheltuielile din trista campanie. Profitul realizat din vânzarea ilustratelor este de sigur considerabil, dar nu în timpuri de război, ci în timpuri de pace, când le cumpără turiștii în mare număr.

Tinerii la front. Ministrul de război al Franței a spus ca rezerviștii și glotasiile de 36—43 de ani să fie revocați dela front și să facă lucrările obișnuite la magazinelor militare. Locul lor la front îl vor lua ostașii mai tineri. — Cei de 18 ani?

Doi ani. Englezii, zice Times, trebuie să-și încordeze puterile din greu încă doi ani cel puțin, altcum nu ies învingători din război. — Neapărat: englezii au să noarte greutatea financiară, până când vor sângera cât mai numeroși francezi, belgieni, ruși și italieni — sora mărirea și plăcerea fiilor Albionului i perfid.

Ochiani pentru armată. Comitetul, compus din ministrul de război cav. de Krobatin, princel Trauttmansdorff Weinsberg și contele Wurmbrand-Stuppach, se adresează de nou către poporatiunea monarhiei, și în deosebi către vânători, cu rugarea de a trimite cât mai de grabă pe șarma armatei ochane, binoculi, triedre în războiul de munte, la sudul țării, instrumentele acestea sunt indispensabile. Cu ajutorul lor se pot apăra adese trupe întregi. Adresa, la care au se trimite ochanele, este: Oesterreichischer Jagdklub, Wien, I. Operiring nr. 5. Observăm, că acțiunea pornită de sus numitul comitet, se află sub protectoratul Alteței Sale imperiale și regale a arhiducelui moștenitor de tron Carol Francisc Josif.

Trupe odihnite. Corespondentul din București al ziarului *Vossische Zeitung* scrie, că rapoartele despre starea deplorabilă a lucrurilor din Sărbia nu corespund adevărului. Persoane de toată încrederea afirmă, că sârbii nu suferă acum de nici o plagă, epidemiile au încetat și trupele sunt odihnite. Situația taberilor de prizonieri asemenea este îmbunătățită, cum rezultă din călătoria făcută în partea locului de însuși reprezentantul american Wopick din București.

Înștiințare. La numeroasele întrebări, ce ni se adresează, îndeosebi din partea școlarilor, în privința *Anuarului gimnaziului nostru* pe anul școlar prezent, — aducem la cunoștința celor pe cari îi privește, că *Anuarul va apărea de astădată numai la 15 Iulie st. vechiu*. Brașov, în 5 Iulie v. 1915. Direcțiunea școalelor medii gr. or. rom.

Încăpăținare. Ministrul președinte Pașiei declară, că Sărbia n-are să cedeze nici odată teritoriu Bulgariei. O înțelegere, între aceste două state balcanice, este cu desăvârșire imposibilă.

Amenințată vulcanii. Gazete italiene scriu, că vulcanul *Stromboli* începe a se mișca. Pe o latură a muntelui de foc curge lava de opt zile fără întrerupere. Erupțiunile vulcanului sunt împreunate cu șgomot puternic și cu ploii de cenușă.

Pentru ostașul în fier din Sibiu au mai intrat sumele următoare: Dela Institutul de bani „Lumina” 20 cor., directorul Dem. Vuleu 10 cor., fabricantul Göner 100 cor., Escelenta Sa, Arhiepiscopul și Mitropolitul Ioan Mețianu 80 cor., P. C. S., arhimandritul Dr. Ilarion Pușcariu, vicar arhiepiscopesc 50 cor., fabricantul Henric Rieger 50 cor., doamna Lina Radulovici 30 cor., spitalul de rezervă Sibiu 280 cor., dsoara Augusta Bergleiter 10 cor., artileria grea, diviziua 12, coroane 800; spitalul de reconvalescență dela reg. 31 din B. ün 357 cor. 51 fl., domnul R. novich 1 cor., doamna Ritterger, soție de vicecolonel 20 cor., domnul senator orășenesc Albert de Hochmeister 20 cor., Batalionul de întregire 1/31 din B. ün 1187 cor. 38 fl., doamna Tepser, soție de căpitan, 20 cor. Comitetul le aduce mulțumită tuturor. Contribuiri se primesc la cassierul Wilhelm Zach, strada Ciznădie numărul 57.

Bătăuți în Libia. Din izvor acreditat se scrie acum, că armata italiană din Libia a suferit în 28 Mai c. o mare înfrângere. Au rămas morți pe câmpul de luptă 1 colonel, 40 ofițeri și 2500 soldați. Italienii au mai pierdut 12 tunuri și 3 mitraliere în Eritreia amenințată izbucnirea răscoalei.

Averea cerșitorului. Cerșitorul spaniol Romagosa, încetând din viață, a lăsat în urma sa o avere de 170 milioane de pesete în efecte și imobile. Bogăția aceasta fantastică o moștenește episcopii din Madrid, Barcelona și Buenos Aires. Nevasta cerșitorului se împărtașește de beneficiul unor clădiri. După moartea ei, clădirile acestea trec în proprietatea celor trei episcopi.

Situația e serioasă. Un critic militar scrie în *Eclair*: Germanii atacă în același timp din toate punctele, ca să încearce pe marele dușman Nicolae Nicolaevici în hotărârile sale. Astfel s'ar putea ivi pericolul, ca rezervele rusești să fie împrăștiate și în momentul hotărâtor să nu poată sta la îndemână. Situația este serioasă afară din cale, dar nu e disperată. Se pregătește un lucru important la Nistru, Luna lui August are să aducă evenimente decizătoare pe terenul războiului.

Deprimați și nervoși. Un negustor din Suedia a petrecut ultimele trei luni în mijlocul parisienilor. Despre viața capitalei franceze scrie, într'un ziar al țării sale, următoarele: Locuitorii Parisului sunt deprimați și nervoși. Cenzura lucrează cu neapăsărit asprime; cu toate acestea s'au strecurat pe încet știrile despre succesele mari galiciene, și cercurile oficiale nu mai pot ascunde lucrul. Indignarea publicului crește zilnic, căci guvernul nu vrea să comunice mărirea pierderilor. Din mai multe părți mi s'a spus, că numărul morților este cam opt sute de mii de ostași francezi, răniți și dispăruți fac două milioane. Despre puterile centrale cred oamenii în Paris, că au suferit pierderi de șase (!) milioane de oameni, și nu admit că în Germania și în Austria să existe peste un milion de prizonieri. Poporul parisian n'are nici idee palidă despre luptele dela Tannenberg și lacul la mazuiriene, și speră încă în tăvălugul răsces.

Cum operează fugarii noștri.

Ziarul „Epoca” din București a explicat acum de curând cetitorilor ei, că de ce și-a deschis coloanele pe seama Ardelenilor refugiați: fiindcă «scriu frumos ca adevărul, care trebuie împrăștiat, ca să nu mai fie alimentat nime cu minciuni». Cum știu însă Ardelenii refugiați să spună adevărul, se poate vedea din cuprinsul telegramelor următoare, care ne-a sosit astăzi dela un confrate din București:

«Dimitrie Lascu (simpaticul domn Dimitrie Lascu din Bihor) publică în „Adevărul”, că ofițeri germani au molestat dame (române) din Sibiu și că în Orăștie au desbrăcat chiar pe stradă două dame. În interesul adevărului rugăm lămuriri».

Ce puteam noi să răspundem confratelui bucureștean, decât următoarele:

«Acea ce afirmă Lascu e o minciună infamă. Telegraful Român».

Iată cum operează fugarii noștri, cum scriu adevărul, și ce cinste ne fac nouă, celor de acasă!

Poșta redacției.

Abrud-sat. Primit cu multumită. Se va publica în curând.

Deal. S'a primit. În numărul viitor.

Dni C. M. în Cr. E pusă între lucrările publicabile.

Note și impresii.

Între două prietene la băi. „Dragă, azi noapte mi-a fost atât de frig, încât îmi clănțăneau dinții în gură.”

— Așa am pățit-o și eu...

— Ți-au clănțănit dinții și ție?

— Nu! Eu, ști, îi pun de cu vreme pe măsuta de noapte.

Ieftină profeție. Madam Thébes, doamna persiană, care ghicește viitorul, scrie unui redactor: „Domnule, te rog să comunici în ziarul tăle, că nu mă identific cu profețiile apărute sub numele meu în timpul din urmă. Învingerea este foarte aproape, dacă fiecare va face la locul său eforturile trebuincioase. Madame de Thébes.”

Învingerea se apropie, este chiar foarte aproape, zice vestita cărturăreasă; dar nu spune: a cui învingere? Așa, cu vorba în doi peri, este ușor să profetești. Doamna Thébes e mai mult prevăzătoare, decât proorocitoare.

Jalea rezervistului. În buzunarul unui soldat rus, mort în război, s'au găsit câteva notițe, din care se vede adâncă duioșie a omului, când se desparte poate pe vecie de iubii săi de acasă. Bietul rezervist scrie: „Am ajuns la Riga (cetate și port în Rusia). O învâlmășală cumplită se revărsă de pretutindeni. Doamnelor Amarnic este să vezi mulțimea femeilor plângând și suspinând și desfășându-se de lângă bărbai lor soldați. Cât de pașnici și blânzi sânt oamenii aceștia, și cât neceaz trebuie să înduri, până ce ai izbutit să ciopești ostăși dintr'înșii! Ce trist este tabloul învagonării! Soldații stau muti. Se aude comanda de rugăciune, și cad în genunchi cu toți. Se urecă apoi în tren. Frumetele izbucnesc în vaiete, plânsul se prinde îndată de copii. Încă o vorbă de rădănești cu bine, și vagoanele se pun în mișcare. Soldații strigă: hurră! De a lungul, în șir cu trenul, femei și copii aleargă și plâng. Voiesc să mai strângă odată mână bărbatului său a tatălui lor. Câte unul din cei de jos se aruncă nebuștește înainte, pare că ar vrea să apuce și să oprească mașina bubuitoare. În friga aceasta trenul se alege învingător, ale gâtorii rămân tot mai îndărăt. Batiste fac semne din frestrele caselor, și oamenii scad tot mai mici; acum sânt cât niște puncte, pe urmă dispar cu desăvârșire. Le mai auzim strigătul: cuvântul lor ca un suspin străbate prin uruitul roților. Dar casele zboară îndărăt to mai multe. Într'un vagon răsună cântecul. Mă tot nit la case. Eată, s'a dus și cea d'n urmă. Am oftat ca omul, când vede pe cineva pentru ultima oară: Adio Riga! Fie în voia Domnului!... Trenul, după aceasta, a lăsat în urma sa multe sate umile, și a treia zi am sosit la Slovaia, la 20 verste de frontiera germană. Acolo ne-am dat jos din vagoane și am pornit în marș. Și s'a început viața de tabără...”

